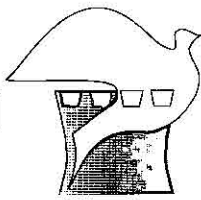

PEACE WATCH

מבט לשלום

הפיקוח על הנשק על-ידי הרשות הפלסטינית

דו"ח מיוחד של "מבט לשלום"

פורסם ב-21 ביוני 1995

הפיקוח על הנשק על-ידי הרשות הפלסטינית

דו"ח מיוחד של "מבט לשלום"

פורסם ב-21 ביוני 1995

"מבט לשלום"

ארגון עצמאי בלתי-מפלגתי העוקב אחר קיום ההסכמים בין ישראל ואש"פ.

חבר הנאמנים של "מבט לשלום"

הרב יואל בן-נון, אריה נחמקין, מוקי צור, פרופי אהרון קליימן, גבריאל מוקד, פרופי אביעזר רביצקי, הרב שלמה ריסקין, דן שיפטן, אלישע שפירא, נתן שרנסקי

מחברי הדו"ח

מיכאל פרוינד וזיו הלמן

צוות המחקר של הדו"ח ועריכתו

יוסי בטיש, אלי הירש, בוב לנג, פנחס ענברי, דן פוליסר, קובי רבר, יהושע שוורץ

צוות "מבט לשלום"

יוסי בטיש, עמירם בוגט, שוש בוסקילה, בני ברונסקי, אלי הירש, זיו הלמן, בוב לנג, מוטי ענברי, פנחס ענברי, דן פוליסר, מיכאל פרוינד, קובי רבר, יהושע שוורץ

מבט לשלום

רחוב אבן עזרא 24

ירושלים, 92424

ישראל

טל': 02-617726

פקס': 02-633326

תוכן העניינים

עיקרי הדברים..... עמ' 2

מבוא..... עמ' 4

פרק ראשון: רקע משפטי..... עמ' 6

פרק שני: יישום הפיקוח על הנשק..... עמ' 9

סיכום..... עמ' 18

נספח מס' 1..... עמ' 20

נספח מס' 2..... עמ' 21

עיקרי הדברים

ב-11 באפריל 1995, יומיים לאחר פיגועי ההתאבדות בנצרים ובכפר דרום בהם נהרגו שבעה ישראלים ואמריקאית אחת, הכריזה הרשות הפלסטינית על ה-11 במאי 1995 כעל תאריך-גג (לאחר מכן הוא נדחה ל-14 במאי), אשר עד אליו חובה על כל האנשים הפרטיים למסור את כלי-הנשק שלהם, לרשום אותם כחוק או להיעצר. מאז מאי 1994, לאחר החתימה על הסכם קהיר ופריסת המשטרה הפלסטינית, ועד ההצהרה על תאריך-הגג באפריל 1995, לא נקטה הרשות הפלסטינית כמעט אף צעד כדי לפרק מנשקם אנשים פרטיים או מיליציות הפועלות בשטחי האוטונומיה. אפילו לאחר שחלף תאריך-הגג של ה-14 במאי 1995, ננקטו רק מעט פעולות כדי להחרים נשק בלתי-חוקי.

הפיקוח על הנשק בשטחים הנתונים לשליטת הרשות הפלסטינית הוא אחד המרכיבים המרכזיים של סידורי הבטחון שנקבעו בהסכמים שנחתמו בין ישראל לאש"פ. כל עוד ארגונים, דוגמת החמאס והג'יהאד האיסלאמי, ממשיכים להחזיק מצבורי נשק, יקשה לשים קץ להתקפות טרור. גורמים רשמיים בשני הצדדים העלו אומדנים שונים בדבר כמות כלי-הנשק בעזה, אשר נעו בין 1,500 ל-40,000. ככל הנראה מספר כלי-הנשק בעזה גדל בשנה שחלפה בשל הברחות. ראוי לציין, כי אפילו אם המספר הנמוך ביותר שהועלה - דהיינו 1,500 כלי-נשק - הוא נכון, המשמעות היא שלמעשה לכל פעיל של החמאס ושל הג'יהאד האיסלאמי יש נגישות לפחות לכלי-נשק אחד, ובמקרים רבים ליותר מזה.

הסכם קהיר, שנחתם ב-4 במאי 1994, מחייב את הרשות הפלסטינית לנקוט שלושה צעדים כדי להגביל את נגישותם של האזרחים לכלי-נשק: לפרק מנשקן את כל המיליציות החמושות, דוגמת החמאס, הג'יהאד האיסלאמי וניצי הפת"ח; להחרים את כל כלי-הנשק המוחזקים ללא רשיון מאנשים פרטיים ומקבוצות; להנפיק רשיונות לנשיאת אקדחים לאנשים פרטיים שיוכחו צורך לשאת אותם, וזאת רק לאחר שהרשות תגיע להסכם עם ישראל בדבר הנהלים הנחוצים. בכל שלושת התחומים הללו לא עמדה הרשות הפלסטינית בהתחייבויותיה.

במה שנוגע לקבוצות חמושות, סעיף 9(2) של הסכם קהיר קובע, כי הכוחות החמושים היחידים להם מותר לפעול בשטחי האוטונומיה הם המשטרה הפלסטינית וצה"ל. מכך עולה, כי ההסכם אוסר על כל כח חמוש אחר, ללא קשר להשתייכותו ולנאמנותו הפוליטית, לפעול בעזה או ביריחו.

חרף זאת, לפחות 5 מיליציות נשארו חמושות בשטחים הנתונים לסמכות הרשות הפלסטינית,

1. ניצי הפת"ח
2. החמאס
3. הג'יהאד האיסלאמי
4. החזית העממית
5. החזית הדמוקרטית (חוואתמה)

למרות ההתחייבות הפלסטינית להחרים את נשקן של קבוצות אלה מבלי להתחשב בהשתייכותן ובנאמנותן הפוליטית, ציינו גורמים רשמיים פלסטיניים בפומבי כי אין בכוונתם לפרקן מנשקן. בנוסף לכך, המשטרה הפלסטינית הנפיקה רשיונות לנשק עבור מנהיגים בכירים של החמאס והג'יהאד האיסלאמי, ובכלל זה לד"ר מחמוד א-זהאר, ממנהיגי החמאס ברצועת עזה, ולמוחמד אל-הינדי, ממנהיגי הג'יהאד האיסלאמי ברצועה.

באשר להחרמת נשק בלתי-חוקי, סעיף 8(א8) של נספח I להסכם קהיר קובע, כי "כל צד יאכוף על האזרחים הנתונים לסמכותו איסור על החזקה או נשיאה של נשק ללא רשיון". כלומר, הרשות הפלסטינית מחוייבת לאסור החזקת נשק על-ידי אנשים פרטיים או קבוצות בתחום שליטתה, אולם בפועל היתה לה הצלחה מועטה בכך. קולונל רשיד אבו שבאכ, סגן מפקד שירותי המודיעין הפלסטיני בעזה, הודה כי המשטרה הפלסטינית החרימה רק "כמה עשרות" כלי-נשק. בדומה לכך, רק כמה עשרות כלי-נשק נמסרו לרשות הפלסטינית על-ידי אזרחים מרצונם החופשי, ומאז שחלף תאריך-הגג של ה-14 במאי נודע רק על מקרה אחד בו איתרה המשטרה הפלסטינית מחבוא של נשק בלתי-חוקי.

הצהרות שניתנו על-ידי גורמים פלסטיניים רשמיים, כמו שר המשפטים הפלסטיני פריחי אבו מדין, לפיהן אנשי החמאס והג'יהאד האיסלאמי יורשו להחזיק את כלי-הנשק שברשותם גם ללא רשיון כל עוד הם מוחזקים בבית, סותרות את הסכם קהיר. לפי תנאי ההסכם, הרשות הפלסטינית חייבת להחרים לא רק כלי-נשק בלתי-מורשים הנישאים בפומבי, אלא את כל כלי-הנשק הבלתי-מורשים.

באשר לרישוי כלי-הנשק, סעיף 8(ב8) של נספח I להסכם קהיר קובע, כי הרשות הפלסטינית רשאית להעניק רשיונות רק להחזקת אקדחים עבור שימוש אזרחי, וזאת רק לאחר שיושג הסכם עם ישראל בדבר הנהלים הנחוצים. למרות דרישה זו, גורמים פלסטיניים רשמיים טוענים כי הונפקו רשיונות לכלי-נשק שאינם אקדחים, כגון נשק אוטומטי קל. בנוסף, נראה שהמשטרה הפלסטינית הנפיקה רשיונות לכלי-נשק לפני שהגיעה להסכם עם ישראל בדבר הנהלים הנחוצים, דבר המהווה הפרה של ההסכם.

מבוא

אחד המרכיבים העיקריים של סידורי הביטחון בהסכם עזה ויריחו, שנחתם ב-4 במאי 1994, הוא הדרישה להגביל בצורה משמעותית את הנגישות של אזרחים לנשק בשטחי האוטונומיה. לאחר כמעט שנה בה למעשה לא נקטה כל צעד שמטרתו לאכוף הגבלות אלה, העלתה הרשות הפלסטינית את הנושא על סדר-היום ב-11 באפריל 1995, יומיים לאחר שני פיגועי ההתאבדות, בקרבת כפר דרום ובצומת נצרים, בהם נרצחו 7 ישראלים ואמריקאית אחת. באותו היום הכריזה הרשות על "תקופת-חסד" בת חודש ימים, שבמהלכה על האזרחים שבתחום שיפוטה להחזיר את כלי-הנשק שבידיהם או לדאוג לרישומם כדון, ומי שלא יעשה כן - יעצר על-ידי הרשות. תאריך-הגג נדחה בהמשך ל-14 במאי, בשל החג המוסלמי עיד אל-אדיחא.

הכרזת הפלסטינים מהווה למעשה התחייבות מחודשת לאכוף את תנאי הסכם עזה ויריחו. ההסכם מטיל חובה כללית על ישראל ועל הפלסטינים לנקוט "בכל האמצעים הנחוצים כדי למנוע מעשי טרור, פשע ועוינות המכוונים נגד כל אחד מהם"¹ מהתחייבות זו עולה כי אש"פ והרשות הפלסטינית חייבים לנקוט בכל הפעולות המהוות חלק ממאבק אפקטיבי נגד הטרור, כאשר הוצאת כלי-נשק מידי מי שעלול לעשות בהם שימוש לביצוע פיגועים - במיוחד קבוצות מאורגנות דוגמת החמאס והג'יהאד האיסלאמי - הינה מרכיב חיוני במסגרתו. בנוסף, נספח I להסכם, העוסק בהסדרי הבטחון, מגדיר כמה צעדים ספציפיים שעל הרשות הפלסטינית לנקוט, החל במניעת הסתה ועד להסגרת חשודים בביצוע פעולות טרור לידי ישראל. אחד הצעדים שנוכרו בנספח הוא איסור על מתן אפשרות לנוכחות של קבוצות חמושות, מלבד המשטרה הפלסטינית וצה"ל, ואכיפת האיסור על החזקת נשק ללא רשיון על תושבי עזה ויריחו.

חלפה כמעט שנה מאז עוגנה ההתחייבות להלחם בטרור בהסכם קהיר, ולפיכך מבקש "מבט לשלום" להעריך את עמידת הרשות הפלסטינית בהתחייבותה זו. דו"ח זה רואה אור עתה, כחודש ימים מחלוף תאריך-הגג שנקבע להחזרת כלי-הנשק המוחזקים בידי אנשים פרטיים או לרישומם כדון, מכיוון שלהערכת "מבט לשלום" כבר ניתן לבחון את אפקטיביות הפיקוח על הנשק כחלק מהמאבק בטרור.

הפרק הראשון של הדו"ח בוחן את ההתחייבויות המשפטיות שהרשות הפלסטינית נטלה על עצמה בדבר הגבלת הנגישות לנשק. הפרק השני פותח בהערכה באשר לגידול במספר כלי-הנשק שבשטחי האוטונומיה, ובהמשכו נבחנים הצעדים שנקטה הרשות הפלסטינית בעניין פירוק

1 סעיף 18 להסכם עזה ויריחו, 4.5.94.

הקבוצות החמושות מנשקן, החרמת כלי-נשק המוחזקים ללא רשיון ורישוי אקדחים.² לסיכום, תובא הערכה כללית של פעולות הרשות הפלסטינית עד כה בעניין הפיקוח על הנשק. בסיום הדו"ח יובאו שני נספחים - בראשון יובא נוסח צו הרשות הפלסטינית האוסר על החזקת נשק ללא רשיון, ובשני יובא טופס אישור החזקת נשק שמנפיקה הרשות הפלסטינית.

² דו"ח זה מתמקד ברישוי והחרמת אקדחים וסוגים נוספים של נשק קל. אין הוא מטפל בסוגים כבדים יותר של נשק או חומרי-נפץ.

פרק ראשון: רקע משפטי

פרק זה סוקר את הרקע המשפטי של ההתחייבויות שנטלה על עצמה הרשות הפלסטינית בכל הנוגע למניעת המצאותו של נשק בלתי חוקי בשטחים הנתונים למרותה, כחלק מהאמצעים להגבלת מעשי הטרור עליהם התחייבה גם כן. התחייבויות אלה קיבלה הרשות במסגרת הסכם עזה ויריחו שנחתם בקהיר ב-4 במאי 1994, והם כוללים איסור על נוכחות כוחות חמושים פרט למשטרה הפלסטינית ולצה"ל, והגבלות בנושא אחזקת נשק בכלל.

הפרק משמש כרקע לפרק השני המציג את פעילותה של הרשות הפלסטינית בתחום זה. הוא פותח בנייתו של ההתחייבויות הכלליות שנטלה על עצמה למלחמה בטרור, לאחר מכן בוחן את ההתחייבויות הספציפיות להגבלת הנשק ומסתיים בסיכום של ההתחייבויות המעשיות הנובעות מהן.

הגבלת הנגישות לכלי-נשק כחלק מן ההתחייבות הכוללת להיאבק בטרור

הסכם עזה ויריחו, עליו חתמו ישראל ואש"ף בקהיר ב-4 במאי 1994, משמש מסמך-יסוד המגדיר את התפקידים והאחריות של הרשות הפלסטינית. הסכם זה, הידוע בשם "הסכם קהיר", מחייב את ישראל ואת הרשות הפלסטינית באופן מפורש למנוע מעשי טרור. סעיף 18 להסכם קובע:

"שני הצדדים ינקטו בכל האמצעים הנחוצים כדי למנוע מעשי טרור, פשע ועוינות המכוונים נגד כל אחד מהם, נגד יחידים המצויים בסמכות הצד האחר ונגד רכושם, וינקטו באמצעים משפטיים נגד עבריינים. נוסף על כך, הצד הפלסטיני ינקוט בכל האמצעים הנחוצים כדי למנוע פעולות עוינות כאלה המכוונות נגד היישובים, נגד התשתית המשרתת אותם ונגד איזור המתקנים הצבאיים...".

סעיף זה מחייב את הרשות הפלסטינית לנקוט את כל הצעדים הנחוצים במאבק נגד הטרור, החל ממעצר והעמדת חשודים לדין, ועד להעברת חשודים, שנאספו לגביהם די הוכחות, לידי ישראל. החובה להגביל את הנגישות לכלי-נשק נובעת, אם כן, מהוראה כללית זו המדברת על כל האמצעים הנחוצים, בהנחה שהגדרה של אמצעים נחוצים כוללת בחובה גם פיקוח על נשק, מניעת נגישות אליו והחרמתו. לפיכך, גם אם לא נכללו בהסכם סעיפים ספציפיים המתייחסים לנשק באופן כללי, היה על הרשות הפלסטינית לנקוט צעדים חד-משמעיים בעניין זה.

מכל מקום, קיימים בהסכם, נוסף על החובה הכללית להיאבק בטרור, גם שורה של צעדים ספציפיים הקשורים למניעת הנגישות לכלי-נשק אותם על הרשות לנקוט. נראה שצעדים אלה צוינו באופן מפורש, משום שיש להם חשיבות יתרה במסגרת המאמץ לעצור את הטרור.

התחייבות מס' 1:

איסור על נוכחות כוחות חמושים מלבד המשטרה הפלסטינית וצה"ל

כאמצעי למלחמה בטרור ולהשלטת סדר, קובע סעיף (1) 9 של הסכם עזה ויריחו שהרשות הפלסטינית תקים "כח משטרה חזק", אשר מבנהו, גודלו, מלאי הנשק שלו וכללי ניהולו מפורטים בנספח מס' I להסכם. במסגרת הגבולות שמציב ההסכם, רשאים אנשי המשטרה הפלסטינית לשאת נשק אישי ולהשתמש בו, בהתאם לנחוץ לביצוע חובותיהם. סעיף 3 (5) (ב') של נספח I בהסכם קהיר קובע שברשות הרשות הפלסטינית יהיו 7,000 כלי-נשק קל אישיים, עד 120 מקלעים ומקסימום 45 כלי רכב משוריינים גלגליים.

בהניחו את הבסיס להקמת המשטרה הפלסטינית, ההסכם גם מדגיש שכח משטרה כזה, יחד עם הצבא הישראלי, יהיו הכוחות החמושים היחידים שיפעלו בשטחי האוטונומיה. סעיף 9(2) להסכם קובע:

"לבד מהמשטרה הפלסטינית הנוכרת בסעיף זה וכוחות צבאיים ישראלים, לא יוקמו ולא יפעלו כוחות מזויינים אחרים ברצועת עזה או באיזור יריחו".

מסעיף זה עולה כי ההסכם אוסר על כוחות חמושים אחרים, כמו עז א-דין אל-קסאם (חמאס), הג'יהאד האיסלאמי, החזית הדמוקרטית וניצי הפת"ח, מלפעול בעזה וביריחו.

התחייבויות מס' 2 ו-3:

הגבלות על החזקת נשק ורישוי נשק

בנוסף לאיסור על נוכחות כוחות חמושים מלבד המשטרה הפלסטינית והצבא הישראלי, קובע ההסכם הגבלות ברורות בדבר רכישת נשק והחזקתו. סעיף 9(3) קובע:

"פרט לנשק, תחמושת וציוד של המשטרה הפלסטינית המתוארים בנספח I, סעיף 3, ולאלה של הכוחות הישראליים, שום ארגון ואף פרט ברצועת עזה ובאיזור יריחו לא ייצר, ימכור, ירכוש, יחזיק, יבא או יכניס בכל דרך שהיא לתוך רצועת עזה או איזור יריחו כלי-ידי, תחמושת, נשק, חומרי נפץ, אבק שריפה או כל ציוד קשור אלא אם נקבע אחרת בנספח I".

כלומר, לא רק שנאסרה נוכחות כוחות חמושים מלבד המשטרה הפלסטינית וכוחות הבטחון הישראליים, אלא שההסכם גם קובע שאנשים פרטיים אינם רשאים להחזיק בנשק או בחומרי נפץ,

ואף לא לייצר או לייבא ציוד כזה. עם זאת, ההסכם קובע חריג לאיסור זה בסעיף 8(8) לנספח I:

"א. כל צד יאכוף על האזרחים הנתונים לסמכותו איסור על החזקה או נשיאה של נשק ללא רשיון.

ב. הרשות הפלסטינית רשאית להנפיק רשיונות להחזקה או נשיאת אקדח לשימוש אזרחי. ההסדרים להענקת רשיונות כאלה, וכן סוגי האנשים שניתן להעניק להם רשיונות כאלה, יסוכמו בוב"מ [הוועדה הבטחונית המשותפת לתיאום ולשיתוף פעולה בטחוני למטרות בטחון הדדי]".

בשני סעיפים אלה קורא ההסכם לשני הצדדים לאכוף איסור על החזקה ונשיאה של נשק ללא רשיון, ומפרט מהו סוג הנשק שאפשר לתת לו רשיון.

סעיף ב' מלמד כי למרות שחל איסור כולל על החזקת נשק על-ידי אנשים פרטיים או על-ידי קבוצות מלבד המשטרה הפלסטינית, ניתן לחרוג ממנו, כל עוד הנשק בו מדובר הוא אקדח והרשיון ניתן כחוק על-ידי הרשות הפלסטינית לאנשים פרטיים. בנוסף, הוא קובע שהרשות הפלסטינית יכולה לתת רשיונות לנשק רק לאחר שתנאי מתן הרשיונות נידונו והוסכמו בוועדה הבטחונית המשותפת, המורכבת מנציגים ישראלים ופלסטינים.

סיכום משפטי: ההתחייבויות המעשיות

מכל הנ"ל עולה, כי על-פי ההסכם ונספחיו על הרשות הפלסטינית לנקוט בשלושה צעדים עיקריים לגבי רישוי כלי-נשק והחרמתם. שלוש ההתחייבויות הללו הן:

1. **לפרוק את כל המיליציות החמושות מנשקן.** אי-עמידה בהתחייבות זו מהווה למעשה קבלה במשתמע של קיום מיליציות כאלה, בניגוד לסעיף 9 להסכם, הקובע כי פרט למשטרה הפלסטינית ולצה"ל לא יהיו כוחות חמושים בעזה ויריחו. לכן, המשטרה הפלסטינית נדרשת לפרוק את כל המיליציות החמושות בעזה וביריחו מנשקן, ללא קשר להשתייכותן ולנאמנותן הפוליטית.

2. **החרמת כל כלי-הנשק מלבד אקדחים.** המשטרה הפלסטינית רשאית לתת רק לאנשים פרטיים רשיון להחזיק באקדח, ועליה להחרים כל נשק אחר, דוגמת תת-מקלעים. הנפקת רשיונות לאנשים פרטיים להחזיק בכל סוג אחר של נשק קל, כגון רובים, אקדחים אוטומטיים, טילים ונשק ארטילרי, תהווה הפרה של ההסכם.

3. **רישוי האקדחים לאחר הגעה להסכם עם ישראל על תנאי הנפקת רשיון, והחרמת כל כלי-הנשק שאינם רשומים.** אין להותיר אף נשק ללא רשיון בידי מחזיקו. הנפקת רשיונות קודם הגעה להסכם בוב"מ בין הנציגים הישראלים והפלסטינים תהווה הפרה של הוראות סעיף 8 לנספח I של ההסכם.

פרק שני: יישום הפיקוח על הנשק

פרק זה בוחן מה עשתה הרשות הפלסטינית עד כה לשם מילוי החובה המוטלת עליה בהסכם קהיר בנושא הפיקוח על הנשק. הפרק פותח בהערכת היקף הבעיה ובהמשך מנתח את הצעדים שנקטה הרשות הפלסטינית בשלושה תחומים: פירוק מיליציות מנשקן, החרמת כלי-נשק והנפקת רשיונות לאנשים פרטיים.

הסעיפים דלהלן מתייחסים לפרק זמן של מעט יותר משנה מאז חתימת הסכם קהיר, אך מתמקדים בחודשיים האחרונים. הם מתייחסים לתאריך-הגג שהציבה הרשות הפלסטינית להחזרת כלי-נשק ללא רשיון, להתפתחויות שהובילו לתאריך-הגג של ה-14 במאי, וכן להתפתחויות שחלו בחודש שחלף מאז. למרות שהתחייבותה של הרשות הפלסטינית חלה גם על עזה וגם על יריחו, פרק זה מתמקד כמעט כולו בעזה, אשר מספר תושביה גדול בערך פי 50 ממספר התושבים ביריחו, ושהינה בעייתית יותר מבחינת הטרור בכלל ומבחינת תפוצת כלי-הנשק בפרט.

א. היקף בעיית הגידול במספר כלי-הנשק

על-מנת לבחון את עמידת הרשות הפלסטינית בהתחייבויותיה, יש להתחיל בהערכה של מימדי בעיית תפוצת כלי-הנשק בעזה.

ראשית, לאורך כל השנה החולפת עמדה בעינה הבעיה שמספר גדול של כלי-נשק מוחזק בידיים פרטיות, ובמיוחד בקרב ארגונים כמו החמאס והגייהאד האיסלאמי, למרות שיש סיבה להאמין שבתחילה היו מימדי הבעיה מצומצמים יותר והיא הלכה והתפשטה במהלך השנה. אין ל"מבט לשלום" מידע מדוייק לגבי כמות כלי-הנשק שהיתה בידי אנשים פרטיים וקבוצות חמושות כשהמשטרה הפלסטינית החלה לפעול בעזה באמצע מאי 1994. בכל אופן, במהלך 12 החודשים החולפים, דווח בתקשורת על הברחות רבות של כלי-נשק לאיזור. בספטמבר 1994 דיווחה המשטרה הפלסטינית על גילוי שלוש מנהרות תת-קרקעיות המשתרעות מרפיח שבמצרים ועד לרפיח שבשטחי האוטונומיה, שהיו אמורות לשמש להברחת ציוד, אנשים ונשק לעזה.³ קצין בכיר במשטרה הפלסטינית אמר לג'רוזלם פוסט במרץ 1995 כי "טונות של TNT וחומרי נפץ אחרים הוברחו לעזה ממצרים ומישראל".⁴ משמעות הדבר, כאשר מצרפים לו את עובדת מיעוט החרמות הנשק, כפי שיתואר להלן, היא, שכמות כלי-הנשק המוחזקת בידיים פרטיות בעזה אכן גדלה בשנה החולפת.

קשה לקבוע את המספר המדוייק של כלי-הנשק המצויים כעת ברשות אנשים פרטיים

3 ידיעות אחרונות, 19.9.94, עמ' 2.

4 ג'רוזלם פוסט, 22.3.95, עמ' 1.

וארגונים ברצועת עזה ובאזור יריחו. זוהי תולדה של האומדנים השונים הרבים שהועלו על-ידי גורמים רשמיים ישראלים ופלסטינים. כתבות עיתונאיות ציטטו מקורות פלסטינים שונים בעניין מספרם של כלי-הנשק בעזה. בתחילת אפריל 1995 אמר הגנרל נאצר יוסף, מפקד המשטרה הפלסטינית: "לפי הערכתנו יש לא יותר מ-1,000 רובים ואקדחים"⁵. חודש וחצי לאחר מכן, ב-17 במאי 1995, שינה הגנרל יוסף את הערכתו כאשר מסר לסוכנות הידיעות איי. פי. כי 1,500 עד 2,000 כלי-נשק נשארו ברחובות עזה, ורובם בידי הקבוצות האופוזיציוניות.⁶

מקור בטחוני רם דרג מסר ל"מבט לשלום" מספרים גבוהים יותר במידת מה מאלה של גנרל יוסף. לדברי המקור הישראלי, יש יותר מ-2,000 כלי-נשק קל בידי קבוצות חמושות שונות הפועלות בשטחי האוטונומיה, בנוסף ל-1,000 כלי-נשק בקירוב המצויים ברשותם של גורמים פליליים, כמו סוחרי סמים. המקור הבטחוני הוסיף כי יש גם נשק בידי אנשים פרטיים, אבל קשה מאוד לאמוד כמה בדיוק. לפיכך, בהתאם למקור זה, יש יותר מ-3,000 כלי-נשק קל בשטחי האוטונומיה.⁷

המספרים שהועלו על-ידי הגנרל יוסף והמקור הבטחוני הישראלי עומדים בסתירה מוחלטת למספרים שהועלו על-ידי מנהיג בכיר ברשות הפלסטינית. בראיון עם "מבט לשלום" ב-17 במאי 1995, אמר שר ההסברה הפלסטיני, יאסר עבד רבו, ביחס למספר כלי-הנשק המצויים בעזה: "ההערכות נעות בין 20,000 כלי-נשק עד ל-40,000, אבל אנו לא יודעים בוודאות"⁸. בעתונות דווח כי ראש הרשות הפלסטינית, יאסר ערפאת, אמר לגורמים רשמיים אמריקאים זמן קצר לפני ביקורו של שר החוץ האמריקאי, וורן כריסטופר, במזרח התיכון בתחילת מרץ 1995, שיש 26,000 כלי-נשק בעזה ללא רשיון.⁹ בראיון שערך לאחרונה "מבט לשלום" עם מקור פלסטיני בעזה, מסר המקור הערכה דומה לזו של ראש הרשות הפלסטינית, יאסר ערפאת, כשטען כי מספר כלי-הנשק בעזה הוא בסביבות 25,000.¹⁰

החשיבות של מספר כלי-הנשק קשורה הן למידת שכיחותם של כלי-הנשק בהם מדובר והן לסוגם. באשר לסוג, גורם חשוב במאבק נגד הטרור הוא הגבלת הנגישות לנשק כבד יותר, כמו תת-מקלעים, שכאשר משתמשים בהם בהתקפות יש סבירות גבוהה להרג או לפציעה חמורה של קורבן אחד או יותר. באשר למספר, גם אם המספר הקטן ביותר של כלי-הנשק שצויין לעיל הוא נכון, כלומר בערך 1,500, המשמעות היא שבעצם לכל פעיל של החמאס או הג'יהאד האיסלאמי יש נגישות לפחות לכלי-נשק אחד, ובהרבה מקרים ליותר מזה. אם הנגישות לכלי-הנשק היתה מוגבלת, הדבר היה מונע בצורה ממשית ביצוע התקפות. מאחר שאין כך פני הדברים, היכולת לבצע התקפות קטלניות היא נרחבת ביותר, ולכן צמצום התקפות כאלה תלוי בהחלטות של הפעילים עצמם, בעבודה מודיעינית ובפעילות מונעת.

5 הארץ, 2.4.95, עמ' ב3.

6 איי. פי., 17.5.95.

7 ראיון שערך "מבט לשלום" עם גורם בטחוני ישראלי בכיר, 28.5.95.

8 ראיון שערך "מבט לשלום" עם שר ההסברה הפלסטיני, יאסר עבד רבו, 28.5.95.

9 מעריב, 6.3.95, עמ' 9.

10 ראיון שערך "מבט לשלום" עם מקור פלסטיני בעזה, 12.6.95.

ב. פירוק המיליציות מנשקן

כפי שצויין לעיל בפרק הראשון, הסכם קהיר קובע שהקבוצות היחידות החמושות המורשות לפעול ברחבי האוטונומיה הן המשטרה הפלסטינית וכוחות הבטחון הישראליים.

חרף זאת, לפחות חמש מיליציות נשארו חמושות בשטחים הנתונים לסמכות הרשות הפלסטינית, בנוסף למשטרה הפלסטינית ולצה"ל, והן:

1. ניצי הפת"ח
2. החמאס
3. הג'יהאד האיסלאמי
4. החזית העממית
5. החזית הדמוקרטית (חוואתמה)

אולם, לפני ההכרזה על חודש אפריל 1995 כתאריך-גג ביחס להחזרת כלי-הנשק, המשטרה הפלסטינית לא פעלה כלל כדי לפרוק מנשקן קבוצות חמושות אחרות הפועלות בעזה. במהלך השנה שחלפה מאז חתימת הסכם קהיר, הצהירו גורמים פלסטיניים רשמיים בכירים כי הם לא יפרקו נשק שבידי קבוצות דוגמת החמאס. לדוגמא, זמן קצר לאחר חתימת ההסכם, אמר קולונל ג'יבריל רג'וב, מפקד הבטחון המסכל הפלסטיני ביריחו: "אנו מקדשים את כלי-הנשק שנמצאו ברשות פלגים לאומיים המתנגדים לכיבוש"¹¹. לעומת זאת, גורמים פלסטיניים רשמיים אחרים דיברו במונחים מתונים יותר, והבהירו שהרשות הפלסטינית לא תתאמץ לפרק את המיליציות מנשקן. כאשר נשאל הגנרל נאצר יוסף, מפקד המשטרה הפלסטינית, בחודש פברואר 1995 מדוע לא ננקטו צעדים כדי לפרוק את החמאס מנשקו, הוא אמר לושינגטון פוסט: "אתם יכולים לבדוק זאת עם המנהיג. אנו ממתינים להוראות של המנהיגות הפוליטית"¹².

נראה שהעמדה הפלסטינית החלה להשתנות כאשר תאריך-הגג לרישום כלי-הנשק הוכרז באפריל 1995. באותו הזמן, גורמים פלסטיניים רשמיים נקטו עמדה נוקשה בעניין פירוק נשקן של קבוצות חמושות הפועלות בשטח הנתון לסמכותם. שר המשפטים הפלסטיני, פריח' אבו מדין, אמר: "כל נושאי הנשק מהחמאס ומהג'יהאד האיסלאמי שברצועת עזה, חייבים להיות מפורקים מנשקם באופן מיידי. אנו לא נאפשר שרצועת עזה תהפוך ללבנון. לא נרשה את קיומן של מיליציות בנוסח ביירות"¹³. באופן דומה, קצת לפני ההכרזה על תאריך-הגג, אמר הגנרל נאצר יוסף, בנאומו לפני קהל בתל אביב: "אנו עומדים לטפל בטרור האיסלאמי. תוך זמן קצר, נפרק את ארגוני הטרור שבעזה מנשקם"¹⁴.

11 ידיעות אחרונות, 27.5.94.

12 וושינגטון פוסט, 27.2.95.

13 הארץ, 12.4.95, עמ' א.

14 ידיעות אחרונות, 10.4.95, עמ' 14.

מאז חלף תאריך-הגג להחזרת כלי-הנשק, נסוגו גורמים פלסטיניים רשמיים בכירים מעמדתם הקודמת וציינו שהם לא יפרקו אף מיליציה חמושה. פריחי אבו מדין, שר המשפטים הפלסטיני, אמר לסוכנות הידיעות איי. פי. ב-14 במאי 1995, שהמשטרה הפלסטינית לא תפרק את החמאס ואת הגייהאד האיסלאמי מנשקם. גורם בכיר בחמאס הודה בראיון ל"מבט לשלום" כי הרשות הפלסטינית לא ביקשה מארגונו לפרוק את נשקו. גורם זה, אשר התעקש לשמור על עילום שם, אמר: "הרשות הפלסטינית לא מבקשת מאיתנו לפרוק את נשקנו, אלא רק לדווח לה... אנו לא נדווח לרשות הפלסטינית מפני שהיא תדווח לישראל".¹⁵ גם מקור בטחוני ישראלי בכיר הודה שזו היתה המדיניות של הרשות הפלסטינית. הוא אמר ל"מבט לשלום": "הרשות הפלסטינית לא דורשת פירוק מקיף של כלי-הנשק, אלא רק מבקשת את רישומם".¹⁶ בנוסף, ציין המקור הישראלי כי לא חל צמצום במספר כלי-הנשק שבידי הקבוצות הללו מאז חלף תאריך-הגג.

ראוי לציין, כי הגנרל נאצר יוסף ביקר בגלוי את הממונים עליו ברשות הפלסטינית באומרו שהצעדים שננקטו כדי לפרק מנשקן את הקבוצות הפלסטיניות האופוזיציוניות לא היו מספיקים. כאשר נשאל מה דעתו על המדיניות של הרשות הפלסטינית לגבי החרמת הנשק, הוא ענה: "ההיקף איננו מספיק".¹⁷ מקור ישראלי בטחוני בכיר אמר ל"מבט לשלום": "השורה התחתונה היא שהחמאס והגייהאד האיסלאמי נשארו חמושים ושום דבר בסיסי לא השתנה. פת"ח נשאר חמוש אף הוא".¹⁸ ואכן, כל 5 הקבוצות החמושות שצוינו לעיל עדיין חמושות.

מאחר שהסכם קהיר מחייב את הרשות הפלסטינית לפרק מנשקן את כל הקבוצות הפועלות בשטחים הנתונים לסמכותה, מהווה המחדל בנקיטת צעדים כדי להשיג מטרה זאת הפרה משפטית גם הצהרות המכריזות על כוונה שלא לאכוף אמצעים אלה סותרות באופן דומה את ההסכמים. כאמור, לפי ההסכם סעיף 9 (2) דרישה זו חלה על כל הקבוצות הפלסטיניות החמושות פרט למשטרה, דוגמת החמאס וניצי הפת"ח, בלא להתחשב בנאמנויות הפוליטיות של קבוצות אלה.

ג. החרמת נשק

ב-11 החודשים שחלפו מאז חתימת הסכם קהיר במאי 1994 ועד ההצהרה על המדיניות הנוכחית לגבי כלי-נשק שניתנה באפריל 1995, לא ידוע ל"מבט לשלום" על כך שהמשטרה הפלסטינית ניהלה מאבק מתואם כנגד נשק לא חוקי בשטחי האוטונומיה. על-פי כתבות עיתונאיות, שוטרים פלסטיניים הסתובבו לעיתים ברחובות עזה והחרימו נשק, אולם הדבר נעשה בצורה אקראית ובתדירות נמוכה, ומספר כלי-הנשק שנתפסו לא היה משמעותי.¹⁹

במשך השנה שחלפה, לפחות בשתי הזדמנויות שקדמו להכרזה על תאריך-הגג, הצהירו גורמים

15 ראיון שערך "מבט לשלום" עם גורם בחמאס, 18.5.95.

16 ראיון שערך "מבט לשלום" עם מקור בטחוני ישראלי, 8.5.95.

17 איי. פי., 17.5.95.

18 ראיון שערך "מבט לשלום" עם מקור בטחוני ישראלי, 8.5.95.

19 לדוגמא, מעריב, 6.8.94, מוסף "היום", עמ' 8.

פלסטינים רשמיים כי הם סף עריכת אבו שבאב, סגן מפקד שירותי המודיעין הפלסטיני בעזה, כי ועדה יוני 1994, אמר קולונל רשיד אבו שבאב, סגן מפקד שירותי המודיעין הפלסטיני בעזה, כי ועדה מיוחדת תורכב תוך זמן קצר כדי ליישם את התוכניות למתן רשיונות לכלי-הנשק וכדי לאסוף אותם.²⁰ לא עלה בידו של "מבט לשלום" לוודא אם ועדה כזו אכן הוקמה. באוגוסט 1994 היו שוב אינדיקציות לכך שהרשות הפלסטינית נמצאת על סף עריכת מבצע להחרמת נשק: פריחי אבו מדין, שר המשפטים הפלסטיני, אמר לקול ישראל בערבית באמצע אוגוסט 1994 כי "מבצע [להחרמת נשק] יתחיל מפני שמי שרוצה להחזיק בנשק חייב ברשיון".²¹ בדומה לכך אמר שר ההסברה הפלסטיני, יאסר עבד רבו, ב-15 באוגוסט 1994: "ערכנו לוח זמנים לפירוק נשק לא חוקי המוחזק בידי תושבים ברחבי האוטונומיה, כך שבשטחים אלה הפלסטינים החמושים היחידים יהיו השוטרים".²² אולם, ידיעות על מבצע להחרמת נשק לא חוקי הוכחו על-ידי מפקד המשטרה בעזה, גנרל עי'אזי גיבאלי, בראיון שהעניק לאל-קודס מספר ימים לאחר מכן,²³ וגם לא נודע ל"מבט לשלום" שנערך מבצע כזה באותו הזמן.

אולם, ב-11 באפריל 1995, כאשר תאריך-הגג בן חודש הימים הוכרו לראשונה, גורמים פלסטינים רשמיים נקטו עמדה פומבית נוקשה לגבי סוגיית כלי-הנשק. שר המשפטים הפלסטיני, פריחי אבו מדין, עמד על כך שכל כלי-הנשק שאינם רשומים יוחרמו ושגזרי-דין נוקשים יוטלו על מפירי החוק. גנרל עבד אל-ראזק מג'אידה, סגן מפקד המשטרה הפלסטינית, אמר: "אנו יכולים להרשות רק לאלה שיש להם סיבות הכרחיות ביותר להחזיק ברשותם אקדחים, ואקדחים בלבד".²⁴ הרשות הפלסטינית גם פרסמה נוסח של צו האוסר על החזקת נשק ללא רשיון, כאמצעי להודיע לפלסטינים על מדיניותה ביחס להחזקת נשק לא חוקי.²⁵

מאז שחלף תאריך-הגג של ה-14 במאי 1995, נראה שפלסטינים מעטים נענו לקריאת הרשות הפלסטינית למסור את כלי-נשקם הבלתי-מורשים. על-פי הדיווחים בעיתונות, מגיע המספר הכולל של כלי-הנשק שאזרחים החזירו עד כה למשטרה הפלסטינית לכמה תריסרים.²⁶ בנוגע לכך אמר השר יאסר עבד רבו ל"מבט לשלום": "בכל הכנות, המספר אינו גבוה".²⁷

המספר הכולל של כלי-נשק שהוחרמו על ידי המשטרה הפלסטינית מאז שחלף תאריך-הגג מגיע אף הוא לכמה תריסרים. בראיון ל"מבט לשלום" שנערך ב-12 ביוני 1995, אמר הקולונל שבאב כי המשטרה הפלסטינית החרימה "עשרות כלי-נשק" מאז שחלף תאריך-הגג של ה-14

20 לשכת העיתונות הפלסטינית, 27.6.94; אל-קודס, 27.6.94, עמ' 2.

21 רויטרס, 15.8.94.

22 דבר, 16.8.94, עמ' 3.

23 אל-קודס, 18.8.94, עמ' 5.

24 אל-קודס, 13.4.95, ע"ע 1 ו-12.

25 תרגום של קטעים רלבנטיים מהצו המקורי, כפי שהופיעו באל-קודס 13.4.95, ע"ע 1 ו-12, מופיעים בנספח 1 של דו"ח זה.

26 לדוגמא, ג'רוזלם פוסט, 12.5.95, עמ' 9.

27 מתוך הראיון שקיים "מבט לשלום" עם שר ההסברה הפלסטיני, יאסר עבד רבו, 17.5.95.

במאי 28. "מבט לשלום" ידוע רק על מקרה אחד בו הצליחה המשטרה הפלסטינית להתחקות אחר עקבותיו של מחבוא בלתי-חוקי של נשק מאז חלף תאריך-הגג של ה-14 במאי. ב-24 במאי 1995 פשטה המשטרה הפלסטינית על בית בשכונת זייתון בעזה. השוטרים גילו מחבוא של כלי-נשק ואמרו שהוא היה שייך לחמאס. עוד אמרו שגילו במחבוא אקדחים, רימוני-יד, שישה רובים, תחמושת ומחסניות, ושהם החרימו אותם.²⁹

יש לציין, כי לפי ידיעות בעיתונות, חמישה אנשים הועמדו למשפט והורשעו על-ידי בית-הדין לבטחון המדינה בעזה בגין האשמות שונות הקשורות להחזקת נשק, בנוסף להאשמות אחרות בהן הואשמו. אולם, הם הועמדו לדין בין ה-17 באפריל 1995 לבין ה-29 באפריל 1995, דהיינו לפני שנקפו של תאריך-הגג של חודש מאי. לפיכך, ברור שגזר-דינם איננו קשור לתאריך-הגג. לאור החשאיות האופפת את נהלי בית-הדין, לא עלה בידי "מבט לשלום" להכריע מהו האופי האמיתי של הפשעים בהם מדובר, או האם יש קשר בינם לבין ההאשמות כנגד חמשת האנשים הללו. כפי שציינו ארגון "אמנסטי אינטרנשיונל" וארגונים פלסטיניים שונים לזכויות האדם, המשפטים לא נערכו בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים של משפט הוגן.³⁰ משפטים רבים נערכו באופן סודי באישון לילה וכמה מהם נמשכו 15 דקות בלבד. לפיכך, לא ברור מהו הקשר בין האישומים הפורמליים שהוצגו לבין הנימוקים האמיתיים להרשעה. "מבט לשלום" שלח ב-1 במאי 1995 מכתב לשר המשפטים הפלסטיני, פריחי אבו מדין, ובו בקשה לקבל מידע נוסף לגבי בית-הדין לבטחון המדינה ולגבי האנשים שנשפטו והורשעו בו. לא נתקבלה כל תגובה עד כה.

גורמים פלסטיניים רשמיים בכירים ציינו כי יגישו כתב-אישום נגד מי שיתפס נושא נשק ללא רשיון בפומבי, אך יאפשרו לחברי האופוזיציה הפלסטינית להחזיק בביתם כלי-נשק ללא רשיון. שר המשפטים הפלסטיני, פריחי אבו-מדין, אמר לסוכנות הידיעות אי.פי ב-14 במאי 1995, שחברי החמאס והג'יהאד האיסלאמי יורשו להחזיק כלי-נשק ללא רשיון כל עוד הם מוסתרים בבתיהם. גורם בטחוני ישראלי בכיר אישר בראיון ל"מבט לשלום" כי הרשות הפלסטינית ביקשה מהחמאס ומהג'יהאד האיסלאמי רק להימנע מלהציג את נשקם בפומבי. לפי אותו מקור ישראלי בכיר, "ישנן סתירות בהתנהגות הרשות הפלסטינית בעניין זה. מחד, הם קבעו תאריך לרישום כל כלי-הנשק, אך מאידך, בפגישות עם החמאס ועם הג'יהאד האיסלאמי, הם מדברים על הצורך שלא להציג את כלי-הנשק ברחובות, ולהסתיר אותם בבתיהם".³¹

כפי שהוזכר לעיל בפרק הראשון, סעיף 8(8) של נספח I להסכם קהיר קובע, כי "כל צד יאכוף על האזרחים הנתונים לסמכותו, איסור על החזקה או נשיאה של נשק ללא רשיון". כלומר, הרשות הפלסטינית מחויבת לאכוף איסור לא רק על נשיאת כלי-נשק ללא רשיון בפומבי, אלא גם על החזקת כלי-נשק כאלה. לפיכך, מתן היתר לאופוזיציה הפלסטינית להחזיק בכלי-נשק ללא רשיון בבתיים מהווה הפרה של ההסכם.

28 ראיון שערך "מבט לשלום" עם הקולונל רשיד אבו שבאכ, סגן מפקד המודיעין הפלסטיני בעזה, ב-12 ביוני 1995.
29 ג'רוזלם פוסט, 25.5.95, עמ' 2.

30 לדוגמא, ראה את הדוח של אמנסטי אינטרנשיונל ממאי 1995: "ישראל והשטחים הכבושים כולל השטחים הנתונים לסמכות הרשות הפלסטינית".

31 מתוך ראיון שקיים "מבט לשלום" עם מקור בטחוני ישראלי בכיר, 8.5.95.

בהקשר זה, אמר שר המשפטים הפלסטיני, פריחי אבו-מדין, לסוכנות הידיעות הצרפתית ב-14 במאי 1995, שהמשטרה הפלסטינית לא תבצע חיפוש של כלי-נשק ללא רשיון מבית לבית. "איננו מתכוונים לחפש בבתים אך אם יוודע לנו על מקום בו מוסתרים כלי-נשק, נלך לשם", אמר.³² מאחר שלשון סעיף 8(8) בנספח I מטיל באופן מפורש חובה לאכוף איסור על החזקת כלי-נשק ללא רשיון על-ידי אזרחים, על המשטרה הפלסטינית לנקוט כל אמצעי סביר הנחוץ לאכיפת איסור זה. הואיל וחיפושים באתרים שסביר כי כלי-נשק יימצאו בהם הם אחת הדרכים האפקטיביות לאכוף על אזרחים את האיסור על החזקת כלי-נשק ללא רשיון, אי-הפעלתם מפחיתה במידה משמעותית את הסיכויים להקטין את מספר כלי-הנשק המוחזקים באופן בלתי-חוקי בשטחי האוטונומיה.

ד. רישוי כלי-נשק פרטיים

בראשית הסעיף הקודם צויין כי לפני ההכרזה באפריל 1995 על תקופה של חודש ימים להחזרת כלי-הנשק הבלתי-מורשים, הכריזו גורמים פלסטינים בכירים לפחות בשני מקרים כי עומד להיפתח מבצע לרישוי כל כלי-הנשק בשטחי האוטונומיה. בשני המקרים אין ל"מבט לשלום" הוכחות שאכן נפתח מבצע שיטתי שכזה.

מכל מקום, לאחרונה טענה המשטרה הפלסטינית כי החלה להנפיק רשיונות מאז סוף 1994. ב-9 במאי 1995, אמר מפקד המשטרה הפלסטינית בעזה במסיבת עיתונאים: "בששת החודשים האחרונים התחלנו להנפיק רשיונות לנשיאת כלי-נשק... מאות הגישו בקשות לקבל היתרים אלה. לכמה מהם, דוגמת פוליטיקאים, סוחרים ואנשי עסקים ניתן היתר".³³

ואכן, עוד בתחילת אפריל 1995, אמר הגנרל נאצר יוסף בראיון לעיתון הארץ: "הענקנו בערך 400 היתרים".³⁴ שבוע וחצי לאחר מכן, אמר קולונל רשיד אבו-שבאכ, סגן מפקד שירותי המודיעין הפלסטיני בעזה, כי המשטרה הפלסטינית הנפיקה 450 היתרים לכלי-נשק.³⁵ מקור פלסטיני בעזה אמר לאחרונה ל"מבט לשלום" שכל מנגנון בטחון פלסטיני בעזה הוציא את ההיתרים שלו באופן עצמאי וללא תלות במנגנונים האחרים. על-פי המקור, המשטרה הפלסטינית בעזה, בפיקודו של גנרל ע'אזי ג'יבאלי, הנפיקה 500 רשיונות לכלי-נשק, והבטחון המסכל בעזה הנפיק בערך 300 רשיונות כאלה, ובכך עומד המספר הכולל של הרשיונות שהונפקו על יותר מ-800.³⁶ לא עלה בידי "מבט לשלום" לאשר באופן עצמאי את מספר הרשיונות שהוענקו.

גורמים פלסטינים סיפקו מעט פרטים ביחס לשאלה מי הם בדיוק האנשים שקיבלו היתרים

32 סוכנות הידיעות הצרפתית, 14.5.95.

33 קול פלסטין, 9.5.95.

34 הארץ, 2.4.95, עמי ב'3.

35 סוכנות הידיעות הצרפתית, 13.4.95.

36 ראיון שערך "מבט לשלום" עם מקור פלסטיני בעזה, 12.6.95.

האיסלאמי הם בין אלה שקיבלו היתר לשאת נשק. באמצע חודש אפריל 1995 אמר הקולונל אבו שבאכ לסוכנות הידיעות הצרפתית: "נתנו רשיון לנשק גם למנהיגים מסויימים בג'יהאד האיסלאמי לאחר שאמרו לנו שחיהם בסכנה".³⁷ הדבר אושר על-ידי גנרל ע'אזי ג'באלי, מפקד המשטרה הפלסטינית בעזה, אשר אמר במסיבת עיתונאים ב-8 במאי 1995: "נתנו רשיונות נשק לדרי א-זהאר ולמוחמד אל-הינדי".³⁸ ד"ר מחמוד א-זהאר הוא מן המנהיגים הבכירים של החמאס ברצועת עזה, ומוחמד אל-הינדי הוא מן המנהיגים הבכירים של הג'יהאד האיסלאמי ברצועה. לאחרונה, בראיון ל"מבט לשלום", הודה הקולונל אבו שבאכ כי "רוב הרשיונות שניתנו עד כה ניתנו לאנשי הארגונים האופוזיציוניים".³⁹

מקור פלסטיני בעזה אמר לאחרונה ל"מבט לשלום" שיש חמש קטגוריות של אנשים אשר קיבלו מהמשטרה הפלסטינית רשיונות לנשיאת נשק. חמש הקטגוריות הן: בנקאים ואנשי עסקים הזקוקים לנשק לשם הגנה עצמית; אנשים המעורבים בסכסוכים משפחתיים ושנטען כי חיהם בסכנה; חברי הארגונים הפלסטיניים השונים אשר הרגו חשודים בשיתוף פעולה עם ישראל וחוששים מנקמה; פלסטינים שישבו תקופות ארוכות בבתי-סוהר ישראליים; פלסטינים המבוקשים על-ידי שירותי הבטחון הישראליים.⁴⁰ לא עלה בידי "מבט לשלום" לאשר באופן עצמאי טענות אלה.

באשר לסוגי כלי הנשק להם נתנה הרשות הפלסטינית רשיון, נראה שאנשים פרטיים קיבלו רשיון הן לאקדחים והן לסוגי נשק נוספים. קולונל אבו-שבאכ אמר: "נתנו למנהיגי האופוזיציה ולשומרי הראש שלהם היתרים לנשק קל אוטומטי ולאקדחים".⁴¹ שר ההסברה הפלסטיני, יאסר עבד רבו, אמר בראיון ל"מבט לשלום" ב-17 במאי 1995, כי כאשר יונפקו רשיונות, הם ינתנו ל"נשק אישי בלבד". כשנשאל מה נכלל במסגרת הביטוי "נשק אישי", ענה: "מכונות יריה קלות יכולות אף הן להיחשב נשק אישי".⁴² כנזכר לעיל בפרק הראשון, סעיף 8(8)(ב') בנספח I להסכם קהיר מתיר לרשות הפלסטינית לתת רשיונות לאקדחים בלבד, ולא לכל סוג אחר של נשק. לפיכך, מתן רשיון לכלי-נשק שאינם אקדחים, כמו למשל לנשק אוטומטי, על-ידי הרשות הפלסטינית, מהווה הפרה של תנאי הסכם קהיר. על-פי ההסכם, עליה להחרים כלי-נשק כאלה.

בנוסף, הסכם קהיר מתיר לרשות הפלסטינית לתת רשיונות לאקדחים לאנשים פרטיים, רק לאחר שתושג הסכמה בין הנציגים הישראליים והפלסטיניים בוועדה הבטחונית המשותפת לגבי תנאי הנפקתם. עד כה לא פרסמו ישראל והרשות הפלסטינית כל הודעה בדבר הגעה להסכם כזה, ו"מבט לשלום" לא מצא כל הוכחה המצביעה על קיומו. בראיון שנערך לאחרונה עם "מבט לשלום", נשאל

37 סוכנות הידיעות הצרפתית, 13.4.95.

38 קול פלסטין, 9.5.95; ידיעות אחרונות, 9.5.95, עמ' 15.

39 ראיון של "מבט לשלום" עם הקולונל רשיד אבו שבאכ סגן מפקד שירות המודיעין הפלסטיני בעזה, ב-12 ביוני 1995.

40 ראיון שערך "מבט לשלום" עם מקור פלסטיני בעזה, 12.6.95.

41 סוכנות הידיעות הצרפתית, 13.4.95.

42 מתוך ראיון שערך "מבט לשלום" עם שר ההסברה הפלסטיני, יאסר עבד רבו, 17.5.95.

הקולונל אבו שבאכ אם הרשות הפלסטינית תיאמה עם ישראל במסגרת דיוני הוועדה הבטחונית המשותפת את הנפקת הרשיונות לכלי-הנשק, כפי שמחייב הסכם קהיר, והוא ענה: "הענקת רשיונות לכלי-נשק היא עניין פלסטיני פנימי שנעשה ללא כל תיאום עם ישראל".⁴³ אם אכן לא הושג כל הסכם בעניין זה בוועדה הבטחונית המשותפת, אזי אין הרשות הפלסטינית רשאית עדיין להנפיק רשיונות לנשק לאנשים פרטיים. במקרה כזה, הנפקת רשיונות קודם גיבוש הסכמה באשר לתנאי הנפקתם בוועדה הבטחונית המשותפת, מהווה הפרה של ההסכם.

43 ראיון שערך "מבט לשלום" עם קולונל רשיד אבו שבאכ, 12.6.95.

הפיקוח על תפוצת כלי-הנשק בשטחי האוטונומיה הוא מרכיב חשוב ביותר במסגרת המאבק נגד הטרור. כל עוד קבוצות כמו החמאס והג'יהאד האיסלאמי ממשיכות להחזיק במלאי של כלי-נשק, יהיה קשה למנוע מהם ביצוע פיגועי טרור. בהכירו בחשיבות הנושא, הטיל הסכם קהיר מספר חובות על הרשות הפלסטינית בנוגע לפיקוח על הנשק, והן נמנו בפרק הראשון של דו"ח זה. חובות אלו כוללות פירוק כל מיליציה מנשקה, מלבד המשטרה הפלסטינית וכוחות הבטחון הישראליים, והחרמת כל כלי-הנשק הבלתי-מורשים, ובכלל זה כל כלי-נשק שאיננו אקדח.

עד כה, הרשות הפלסטינית לא נקטה למעשה בצעדים קונקרטיים על-מנת למלא התחייבויות אלה. ב-11 החודשים הראשונים שלאחר חתימת הסכם קהיר ב-4 במאי 1994, הפלסטינים לא עשו כל מאמץ מרוכז לפרק מנשקן קבוצות כמו החמאס והג'יהאד האיסלאמי, ולא פתחו במבצע לאיסוף ולהחרמת כלי-נשק בלתי-מורשים. הכרזת ה-11 באפריל 1995 בדבר הקצבת תקופה בת חודש אחד לרישום כלי-נשק היתה צעד בכיוון הנכון, כמו גם הצהרותיהם של גורמים פלסטינים בכירים, לפיהן נשק המוחזק באופן בלתי-חוקי יוחרם. מכל מקום, כמעט חודשיים חלפו מאז הוכרז תאריך-הגג, ומנהיגי הפלסטינים נסוגו בצורה משמעותית מן העמדות הרשמיות בהן החזיקו בתחילה.

כפי שצויין בפרק השני של הדו"ח, חמש קבוצות חמושות, בנוסף למשטרה הפלסטינית ולצה"ל, ממשיכות לפעול בשטחי האוטונומיה, למרות ההתחייבות לפרוק אותן מנשקן. בניגוד להסכם קהיר, גורמים פלסטינים בכירים קבעו שחברים בחמאס ובג'יהאד האיסלאמי יורשו להמשיך ולהחזיק בנשקם כל עוד אינם מציגים אותם בפומבי. רק מעט כלי-נשק הוחרמו על-ידי המשטרה הפלסטינית, וגורמים פלסטינים בכירים אמרו כי המאמצים לאיתור כלי-נשק מוסתרים יהיו מוגבלים. בנוסף, הרשות הפלסטינית העניקה רשיונות נשק למנהיגי החמאס והג'יהאד האיסלאמי, והפרה את הסכם קהיר גם בהעניקה רשיונות לכלי-נשק שאינם אקדחים. מן האמור לעיל עולה כי מבחינה משפטית, הרשות הפלסטינית איננה עומדת בהתחייבויותיה בכל הנוגע לפיקוח על הנשק.

היו שטענו שהרשות הפלסטינית איננה יכולה למלא את התחייבויותיה כיוון שמילויין ישיג את המטרה ההפוכה, ויביא להתנגשויות דמים עם קבוצות כמו החמאס והג'יהאד האיסלאמי, שמנהיגיהן הכריזו שהם יראו כל נסיון לפרק קבוצות אלו מנשקן כחציית "הקו האדום" שלהם. מנגד, הועלתה טענה הפוכה על-ידי גורמים בכירים במשטרה ובממשלה ישראל, לפיה השארת המלאי הגדול של כלי-נשק בידי קבוצות אלה, מערערת את יציבותה של הרשות הפלסטינית יותר מאשר היא מצמיחה עימות עכשיו.

"מבט לשלום" כארגון המנהל מעקב אחר עמידת הצדדים בהתחייבויות שנטלו על עצמם בהסכם, לא רואה זאת מתפקידו להעריך האם אי-עמידה בהתחייבויות הינה עדיפה בסיטואציות מסויימות. יאסר ערפאת, בתפקידו כיו"ר אש"פ, היה מודע לקשיים האינהרנטיים שבהגבלת הנגישות לנשק כשחתם על הסכם קהיר. לעומת זאת, הוא התחייב שהרשות הפלסטינית תנקוט צעדים קונקרטיים. עד כה הוא לא נקט צעדים אלה, ועובדה זה מהווה הפרה של ההסכמים.

נספח מס' 1

(מתוך: אלקודס, 13.4.95, ע"ע 12+1)

הרשות מפרסמת את החוק העוסק באיסור על החזקת נשק

המשטרה הפלסטינית ברצועה החלה לאסוף נשק וחומרי-נפץ המוחזקים ללא רשיון

עזה / סוכנות הידיעות הפלסטינית / (סוכנות הידיעות הצרפתית) / הרשות הלאומית הפלסטינית החלה במבצע לפירוק נשק הפונדמנטליסטים, אך אלה הודיעו בתגובה כי הם ימשיכו בהתקפותיהם נגד ישראל. המשטרה, אשר עצרה מאז יום ראשון יותר מ-200 אנשים מתנועות החמאס והג'יהאד האיסלאמי, העניקה ארכה בת חודש ימים לכל מי שברשותו נשק, כדי להצהיר עליו. עם תום פרק-זמן זה, ב-12 במאי, יוכלו רק אנשים שיהיו בידיהם רשיונות מטעם הרשויות המוסמכות להחזיק בבעלותם אקדחים בלבד, בשעה שהחזקת מקלעים תיאסר.

לואאי עבד אלראזק אלמג'אידה, מפקד הבטחון הלאומי ברצועת עזה, אמר לסוכנות הידיעות הצרפתית, כי "המשטרה תמשיך לחפש אחר נשק גם במהלך פרק-הזמן של החודש, והיא תחרים כלי-נשק שיימצאו ברשות אנשים אשר אנו סבורים כי אסור להם לשאתם".

אלמג'אידה הוסיף: "נתיר רק לאלה שלהם סיבות המחייבות החזקת נשק, להשאיר בידיהם אקדחים בלבד". מקור רשמי הצהיר, כי הרשות הפלסטינית תפעל לפירוק נשק חם, חומרי-נפץ וגזים רעילים, ותאסור את מכירתם, ייצורם או ייבואם ללא רשיון. זאת בהתאם לחוק ובהתאם לצו מספר 431, שפורסם מטעם המושל המנהלי הכללי של השטח שהיה נתון לשליטת הכוחות המצריים בפלסטין בחודש מרץ 1956, העוסק בחומרי-נפץ למיניהם, נשק חם, תחמושת וציוד של הכוחות הצבאיים.

להלן נוסח הצו:

- סעיף 1.** חל איסור מוחלט על החזקה או רכישה של חומרי-נפץ, כלי-נשק או גזים רעילים ללא רשיון מטעם הרשויות המוסמכות.
 - סעיף 2.** חל איסור מוחלט על החזקה או רכישה של נשק חם או תחמושת לסוגיה השונים ללא רשיון מטעם הרשויות המוסמכות.
 - סעיף 3.** כל מי שיימצא מחזיק או רוכש בעצמו או באמצעות אדם אחר, ללא רשיון, חומרי-נפץ, כלי-נשק או גזים רעילים, שהוזכרו בסעיף 1 של צו זה, צפוי לעונש מאסר של עד 10 שנים.
 - כל מי שיימצא מחזיק או רוכש בעצמו או באמצעות אדם אחר, ללא רשיון, נשק חם או תחמושת, שהוזכרו בסעיף 2 של צו זה, צפוי למאסר של עד 5 שנים ולקנס כספי של עד 300 לירות מצריות, או לשניהם גם יחד. והיה והנשק החם או התחמושת שנתפסו שייכים לכוחות הבטחון יוכפל מכסימום העונש הנזכר בסעיף זה.
 - סעיף 4.** כל המייבא, מייצר, מוכר או מסייע לאחר להשיג חומרי-נפץ, כלי-נשק, נשק חם, גזים רעילים או תחמושת, ללא רשיון מטעם הרשויות המוסמכות, צפוי לאותם עונשים שהוזכרו בסעיף 3 של צו זה.
 - סעיף 5.** כל הגונב נשק חם, תחמושת או חומרי-נפץ למיניהם, השייכים לכוחות הבטחון, צפוי לעונש מאסר של עד 15 שנים.
- והיה ובוצע פשע זה בלילה, בכפיה, באמצעות איום בנשק או בכל שיטת שוד מאלה המפורטות בסעיף 294 של חוק העונשין הפלסטיני לשנת 1936, יוטל על מבצעו מאסר עולם.

- ...
- סעיף 8.** המחזיק ברשותו ביום כניסת צו זה לתוקף חומרי-נפץ, כלי-נשק, גזים רעילים, נשק חם או תחמושת, באופן הנוגד צו זה, יהיה פטור מעונש אם ימסור אותם לתחנת המשטרה במקום מגוריו תוך חודש מיום כניסת הצו לתוקף.
 - פטור זה לא יחול על מי שנתפס מחזיק או רוכש את אחד הדברים שזכרו לעיל ללא רשיון לפני כניסת צו זה לתוקף.

(המשך הצו לא לעניין)

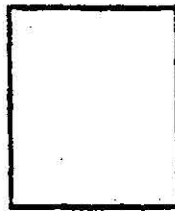
נספח מס' 2

الأمن العام الفلسطيني

الشرطة

رخصة حمل سلاح

..... : اسم حامل الرخصة
..... : رقم الرخصة
..... : نوع السلاح
..... : رقمه
..... : تاريخ الإصدار

التوقيع /

مدير عام الشرطة

هذه الرخصة صالحة لمدة عام من تاريخه

הבטחון הכללי הפלסטיני

המשטרה

רשיון נשיאת נשק

.....: שם בעל הרשיון
.....: מספר הרשיון
.....: סוג הנשק
.....: מספרו
.....: תאריך ההנפקה

רשיון זה תקף למשך שנה אחת מיום הנפקתו.

על החתום:

מפקד המשטרה